

BOOK REVIEW

Penka Iv. Peykovska

Institute for Historical Studies – Bulgarian Academy of Sciences

[pykvsk@yahoo.com], ORCID ID: 0000-0001-7979-3258

The Challenges of Integration: Refugees from the Middle East in Bulgaria (2013–2019)

Abstract: *The monograph 'The (Im)Possible Integration of Refugees from the Middle East in Bulgaria (2013–2019)' presents and discusses the results of an interdisciplinary study on different aspects of the reception and integration of persons who have sought and granted international protection in Bulgaria. Particular attention is paid to: the contradictions between legislation and policy, and the assessments of a number of national and international organisations; refugees in the public discourse; public attitudes and reactions in a national and local context; and the intentions of refugees themselves to settle and integrate into Bulgarian society. Despite their stigmatization, the author elaborates on the scholarly conceptions made so far and proposes a model for the integration of refugees from the Middle East according to the specific Bulgarian conditions.*

Keywords: *refugees; 2013–2019; integration; Middle East; Bulgaria.*

Пенка Ив. Пейковска

Институт за исторически изследвания – Българска академия на науките

Предизвикателствата на интеграцията: бежанците от Близкия изток в България (2013–2019)

Еролова Йелис. (Не)Възможната интеграция на бежанците от Близкия изток в България (2013–2019). Пловдив 2024. ИЕФЕМ–БАН, АСТАРТА, ISBN 978-954-350-371-1, 332 с.

Темата, разработена в монографията на д-р Йелис Еролова „(Не)Възможната интеграция на бежанците от Близкия изток в

Йелис Еролова

**(НЕ)ВЪЗМОЖНАТА ИНТЕГРАЦИЯ
НА БЕЖАНЦИТЕ
ОТ БЛИЗКИЯ ИЗТОК В БЪЛГАРИЯ
(2013 – 2019)**

ли е бежанците да се превърнат в част от решението на демографските и социално-икономическите предизвикателства чрез своята интеграция в българското общество. България има дълбоки исторически традиции в приемането и интегрирането на имигранти и бежанци – още от времето на създаването на Третата българска държава, когато в освободената си родина се завръщат българи от диаспората, а по-късно, след Балканските войни и Първата световна война, страната приема над двеста хиляди бежанци – българи от загубените територии, руси и арменци. Този исторически опит, натрупан в условията на големи социални и политически промени, представлява важен фон за разбирането на съвременните интеграционни процеси. Въпросът за възможната интеграция на бежанците не е само национален, а и общоевропейски – той стои с особена сила пред всички държави членки на Европейския съюз, които търсят устойчиви решения между хуманитарните си ангажменти и обществената стабилност. В страни като Германия и Франция, приели най-големия брой бежанци след 2015 г., се наблюдават едновременно успешни практики на интеграция чрез образование и заетост и трудности, свързани с културната адаптация и възникналото социално напрежение. В този контекст българският опит, макар и развиващ се в по-малък мащаб, може да послужи като ценен сравнителен пример – как една страна с ограничени ресурси, но с богата историческа традиция в интеграцията на

България (2013–2019)“, е изключително актуална и социално значима за съвременна България. Страната ни и днес продължава да бъде преимуществено емигрантска, с ниска раждаемост и висока смъртност, което я поставя сред държавите с най-дълбока демографска криза не само в Европа, но и в света. Вследствие на тези процеси цели региони се обезлюдяват, а икономиката изпитва остър недостиг на работна сила. В такъв контекст възниква големият въпрос, който стои в центъра на изследването на Еролова – възможно

бежанци и имигранти, реагира на съвременните миграционни предизвикателства и какви поуки могат да се извлекат от нейния специфичен контекст.

Авторката д-р Йелис Еролова е утвърден специалист в областта на етнологията, подготвян системно още от студентските си години в Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Като изследовател в Института за етнология и фолклористика с Етнографски музей при Българската академия на науките тя участва в редица научни проекти и специализации в престижни международни институции – като Варшавския и Регенбургския университет, както и в изследователски центрове, занимаващи се с миграция и Югоизточна Европа. Натрупаният международен и теренен опит обогатява нейния аналитичен подход и личната ѝ чувствителност към проблемите на хората в движение. Изследователските ѝ интереси са насочени основно към миграционните процеси – бежанство, имиграция и емиграция, адаптация и интеграция на различни общности. Особено ценен е нейният практически опит от доброволческата ѝ работа с бежанци и имигранти в България, който придава на научните ѝ анализи автентичност и дълбочина.

В книгата е изследвана интеграцията на бежанците от Близкия изток в България през периода от 2013 г. до 2019 г. – години, през които миграционните потоци поставят редица предизвикателства пред Европейския съюз и неговите държави членки. Авторката я разглежда не просто като административен или икономически процес, а като дълбоко социално и културно взаимодействие между „домакините“ и „новодошлите“, в което се проявяват нагласи, стереотипи и различия в ценностите. Тя успешно прилага интердисциплинарен подход, обединяващ етнология, културна и социална антропология, социология и историческа перспектива. В първата част на изследването е проследено развитието на бежанските политики и законодателството в България. Внимателно е разгледано нормативното развитие от началото на XX в. до 2019 г., като авторката обособява три периода – до 1989 г., от 1990 до 2007 г. и след присъединяването на страната ни към Европейския съюз. Анализът е задълбочен, изграден върху причинно-следствени връзки и поставен в широк исторически и международен контекст. Особено внимание е отделено на кризисните ситуации след 2013 г., когато България се превръща в една от външните граници на Европейския съюз и е изправена пред сериозен миграционен натиск.

По-нататък в текста акцентът пада върху обществените нагласи спрямо бежанците и върху техните собствени представи за процеса на интеграция. Втората част е посветена на начина, по който медиите и религиозните институции представят бежанците и как тези репрезентации оформят обществените нагласи. Й. Еролова анализира езика на новините, използваните образи и реториката, които често подхранват стереотипи и страхове. В същото време тя отчита различията в позициите на религиозните общности и тяхната роля в изграждането на публичния дискурс.

В третата част фокусът е върху локалните нагласи в конкретни населени места – както такива с бежанско присъствие, така и без него. Подробно е разгледан „случаят Харманли“, който се превръща в емблематичен пример за социалното напрежение, възникващо от недоразбиране и липса на комуникация между местното население и бежанците. Еролова убедително показва, че негативните нагласи често произтичат не от пряко взаимодействие, а от несигурност, икономически страхове и недостатъчна информираност. В последната част на труда са проучени нагласите на самите бежанци към интеграцията. Чрез дълбочинни интервюта, проведени в процеса на теренна работа, авторката представя личните им истории, стремежите и предизвикателствата, с които се сблъскват в България. Анализът обхваща жилищното настаняване, трудовата заетост, изучаването на български език, контактите с местните жители и възможностите за културна адаптация. Особено внимание е отделено на въпроса за съчетаването между запазване на културната идентичност и необходимостта от адаптиране към новата социална среда. Всяка част от монографията завършва с ясно формулирани изводи, които синтезират резултатите от анализа и имат практическа насоченост.

В заключението Еролова обобщава своите наблюдения, подчертавайки, че интеграцията на бежанците е възможна само при взаимни усилия – от страна на институциите и местните общности, но и от самите бежанци, които трябва да участват активно в обществения живот. Особено ценни са трите приложения в края на книгата, съдържащи статистически данни и таблици с трудно достъпна информация за бежанците в България. Те допълват изследването с конкретни емпирични показатели и повишават неговата информативна стойност. Целият труд се отличава с прецизност, аналитична задълбоченост и богата изворова база – законодателни

актове, международни документи, отчети на институции, публикации в медиите, както и собствени теренни наблюдения и интервюта. Опитът на авторката от работата ѝ с бежанци като доброволец допринася за автентичността и реалистичността на представените наблюдения.

Монографията „(Не)Възможната интеграция на бежанците от Близкия изток в България (2013–2019)“ представлява ценен принос към българската и европейската научна литература върху миграцията и социалната интеграция. Трудът на д-р Йелис Еролова впечатлява с интердисциплинарния си подход, богатия емпиричен материал и аналитичната зрялост на изводите. Книгата е полезна не само за изследователи и студенти в областта на етнологията, антропологията и социологията, но и за институции, неправителствени организации и експерти, работещи по проблемите на бежанците и миграцията. С научната си обоснованост, социална чувствителност и практическа насоченост тя се нарежда сред най-стойностните съвременни изследвания върху миграционните процеси в България.